Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 462/2026 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Israelin armeijassa taistelevista suomalaisista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mai Kivelän / vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 462/2026 vp:

> Miten Suomi varmistaa, että ne Suomen kansalaiset, jotka ovat palvelleet Israelin armeijassa eivät ole syyllistyneet sotarikoksiin ja miten asiaa tutkitaan, ja
>
> miten asiassa toimitaan, jos ilmenee, että Suomen kansalaiset ovat syyllistyneet sotarikoksiin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten mukaan sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän uskottavuus edellyttää vastuuvelvollisuuden toteutumista ja vakavien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden torjumista riippumatta siitä, missä rikokset tapahtuvat.

Tiedossa on, että kolmansien maiden kansalaisia, suomalaisiakin, osallistuu maailmassa käynnissä oleviin aseellisiin selkkauksiin. Ulkoministeriö ei suosittele eikä edistä konfliktialueille lähtemistä. Ulkoministeriö kehottaa noudattamaan erityistä varovaisuutta matkustettaessa Israeliin. Kaikkea matkustamista Gazan, Libanonin ja Syyrian vastaisille raja-alueille on vältettävä. Jokainen täysi-ikäinen vastaa omasta matkapäätöksestään itse.

Vieraan valtion asevoimiin liittyneeseen henkilöön sovelletaan kyseisen maan lainsäädäntöä ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta eli sodan oikeussääntöjä. Sodan oikeussäännöt soveltuvat tilanteisiin, joissa osapuolet käyttävät tappavaa voimaa toisiaan vastaan. Säännöt ovat samat kaikille osapuolille riippumatta siitä, kuka selkkauksen aloitti. Sodan oikeussäännöt suojelevat kaikkia niitä, jotka eivät ota osaa taisteluihin (siviilit, lääkintähenkilöstö, avustustyöntekijät) tai eivät enää voi osallistua niihin (vangitut, haavoittuneet ja sairaat).

Suomen lainsäädännössä ei ole yleistä kieltoa, joka estäisi vieraan valtion asevoimiin liittymisen tai aseelliseen konfliktiin osallistumisen. Suomen rikoslaki voi kuitenkin tulla sovellettavaksi, jos toimintaan liittyy esimerkiksi terrorismirikoksia, terroristiryhmän toimintaan osallistumista,

sotarikoksia, rikoksia ihmisyyttä vastaan tai muita vakavia kansainvälisiä rikoksia taikka henkeen tai terveyteen kohdistuvia rikoksia. Tällaisiin tekoihin ulkomailla syyllistyneet suomalaiset voivat joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen myös Suomessa. Suomen kansalaisten ulkomailla tekemiin rikoksiin sovelletaan Suomen lakia ja heidän siellä tekemänsä rikokset voidaan käsitellä Suomessa rikosprosessissa. Pääsääntöisesti tämä edellyttää sitä, että rikos on rangaistava myös rikoksen tekopaikassa (kaksoisrangaistavuuden vaatimus), mikä usein onkin tilanne kysymykseen mahdollisesti tulevien rikosten kohdalla. Lisäksi useat taistelutoimintaan liittyvät rikokset ovat kansainvälisiä rikoksia, jotka voidaan käsitellä Suomessa tekopaikan laista riippumatta.

Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asui pysyvästi Suomessa, sekä henkilö, joka tavataan Suomesta ja oikeudenkäynnin alkaessa on Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen taikka tällöin pysyvästi asuu jossakin näistä maista (rikoslaki (39/1889) 1 luku 6 § 1 ja 3 mom.).

Sotarikoksiksi katsotaan esimerkiksi siviilihenkilöiden tai sotavankien tahallinen surmaaminen, kidutus tai epäinhimillinen kohtelu ja tahallinen hyökkäys siviiliväestöä kohtaan. Se seikka, että henkilö on noudattanut esimiehensä määräystä, ei pääsääntöisesti vapauta häntä sotarikosta koskevasta rikosoikeudellisesta vastuusta (rikoslain 11 luvun 14 §). Yksittäinenkin teko voi olla sotarikos.

Jos suomalaisen ulkomailla tekemäksi epäilty rikos tulee Suomen viranomaisten tietoon, Suomessa harkitaan rikosprosessin aloittamisen edellytysten olemassaolo. Esitutkinnan aloittamiseksi on oltava selvitystä siitä, että on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Kun rikosepäily koskee ulkomailla tapahtunutta tekoa, tarvitaan esitutkinnan aloittamiseksi pääsääntöisesti syyttäjän päätös. Muualla kuin Suomessa tehdyksi epäiltyjen rikosten kohdalla on otettava huomioon se mahdollisuus, että rikosasia käsitellään Suomen ulkopuolella, lähinnä epäillyn rikoksen tekovaltiossa sen lainsäädännön mukaisesti.

Vakavimmista kansainvälisistä rikoksista, jotka koskevat koko kansainvälistä yhteisöä ja jotka myös kansainvälisen tapaoikeuden mukaan ovat rangaistavia voidaan nostaa syyte, vaikka itse rikoksella, sen tekijällä tai uhrilla ei olisi kytköstä valtioon, jossa syyte nostetaan. Ensisijainen velvollisuus ja oikeus tutkia vakavia kansainvälisiä rikoksia sekä asettaa syytteeseen niistä epäillyt kuuluu valtioille itselleen. Kansainvälisen rikostuomioistuimen (International Criminal Court, ICC) toimivalta on toissijaista. Tuomioistuimen Rooman perussäännön nojalla sen toissijaisessa toimivallassa olevat rikokset ovat joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan, sotarikokset ja vuodesta 2017 alkaen hyökkäysrikos. ICC:n Rooman perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat Suomessa lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut (laki kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja perussäännön soveltamisesta (1284/2000) 1 § sekä hyökkäysrikoksen osalta laki Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntöön vuonna 2010

hyväksyttyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (1717/2015) 1 § ja siihen liittyvät lait).

Eduskunta hyväksyi 11.11.2026 hallituksen esityksen Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntöön vuosina 2017 ja 2019 tehtyjen muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 111 / 2026 vp), joka koskee tiettyjen aseiden ja sodankäyntimenetelmien käytön lisäämistä Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan. Eduskunnan käsittelyssä on parhaillaan myös hallituksen esitys Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 223 / 2026 vp), jolla mm. kansainvälisiä rikoksia koskeva säännös ehdotetaan uudistettavaksi, jotta rikosoikeuden soveltamisalaa koskeva sääntely olisi kansallisesti ajan tasalla. Tavoitteena on varmistaa, että rikoslain soveltamisalasäännökset mahdollistavat rikosvastuun asianmukaisen toteuttamisen ja täyttävät kansainvälisten ja eurooppalaisten sääntelyinstrumenttien mukaiset velvoitteet.

Helsingissä 17.11.2026

Ulkoministeri Elina Valtonen